

**KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ ARACILIĞIYLA
ORTAOKUL VE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN
“MÜZİK ÖĞRETMENİ” KAVRAMINA YÖNELİK
BİLİŞSEL YAPILARININ BELİRLENMESİ (*)**

Zafer KURTASLAN (**)

Bahar AYDIN (***)

Burcu ÖZER (****)

Öz

Bu çalışma, nitel bir araştırma olup ortaokul ve lisede öğrenim gören öğrencilerin “müzik öğretmeni” kavramına yönelik bilişsel yapılarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Çalışmada, veri toplama aracı olarak Kelime İlişkilendirme Testi kullanılmıştır. Veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Çalışmaya 2017-2018 öğretim yılı bahar döneminde İzmir Selçuk Şehit Ömer Halis İMKB Anadolu Lisesi ve İsa Bey Ortaokulu’nda müzik dersini alan 210 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin “müzik öğretmeni” ile ilgili 1 dakika içerisinde akıllarına gelen ilk beş cevap kelimeyi yazmaları ve ardından bu kelimelerle ilgili bir cümle kurmaları istenmiştir. Araştırmada kavramlara ilişkin elde edilen kelimeler ayrıntılı olarak incelenmiştir. Test sonuçlarından elde edilen veriler kategorilere ayrılarak frekans tabloları oluşturulmuştur. Öğrencilerin “müzik öğretmeni” kavramına yönelik en çok kullandıkları kelimeler tespit edilmiş ve yedi kategori olarak belirlenerek frekans değerleri verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Müzik Öğretmeni, Ortaokul, Lise, Öğrenci, Kelime İlişkilendirme Testi, Bilişsel Yapı.*

*) Bu çalışmanın bir kısmı 9 Mayıs 2018’de Celal Bayar Üniversitesi’nde yapılan VII. Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi’nde bildiri olarak sunulmuş olup, tam metni hiçbir yerde yayınlanmamıştır.

**) Doç.Dr.,Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı
(e-posta:zkurtaslan@gmail.com). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1270-8690>

***) Dr.Öğr. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi Senfonik Müzik Uygulama ve Araştırmalar Merkezi
(e-posta:bahaydin@outlook.com). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2392-8317>

****) Dr. Öğr.Üyesi., Nevşehir Hacıbektaş Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi
(e-posta: burcuozer79@hotmail.com).ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9219-1291>

Determining the Cognitive Structures of the Middle School and High School Students Related to the “Music Teachers” Concept Through Word Association Test

Abstract

Being a qualitative research, this study was executed to identify secondary school and high school students' cognitive structure oriented to “music teacher” concept.

In the study, Word Association Test was used as data collection tool. Data was processed with content analysis method. 210 students who took music class in İzmir Selçuk Şehit Ömer Halis Demir İMKB Anadolu High School and İsa Bey Ortaokulu in spring term of 2017-2018 school year participated in the study. Students were asked to write the first five words they think of about “music teacher” in one minute and then to form a sentence about these words. In the research, obtained words concerning the concepts were studied in detail. Data obtained from test results were categorized and frequency tables were formed. The most used words by students oriented to “music teacher” concept were identified, then classified as seven categories and frequency values were given.

Keywords: *Music Teacher, Secondary School, High School, Student, Word Association Test, Cognitive Structure.*

Giriş

Bilgi, insanlık tarihinin her döneminde önemlidir. Çağımızda tartışılmaz üstünlük hiç kuşkusuz bilgiyi üreten ve bilgiyi kullananlardır. Bilginin kazanılmasında, kullanılmasında ve donanımlı insan gücünün yetiştirilmesinde ise en önemli görev eğitim sistemine düşmektedir (MEB 2006:7).

Davranış değişikliğinin meydana gelmesi için devreye konan ve sergilenen etkinliklerin tümü eğitim etkinlikleridir. Bu eğitim etkinliklerinde ve süreçlerde öğretmen önemli bir rol oynar. Öğretmen bireylerin yetiştirilmesinde eğitim sisteminin en önemli halkalarından birini oluşturur. İnsanın eğitim amacıyla bilgi edinmesi, beceri kazanması, tutum geliştirmesi, değerler kazanması, çevresindeki varlıkları tanıması, olay ve olgular arasında ilişki kurması öğretmen aracılığıyla mümkün olmaktadır (Akbulut, 2006).

Eğitim sisteminin en önemli unsurlarından biri olan öğretmen, sadece kuru bilgiyi aktaran ya da beceriyi sunan değil, sorun çözmeye öncü, disiplinde tutarlık sağlayan, uygar dünyadaki gelişmeleri izleyen, konu alanını bilen, öğretene değil, öğreneni ön planda tutan kişi olarak tanımlanmaktadır (Harrison ve Blakemore, 1992, Akt. Yılmaz ve Güven, 2015:56).

Bireye kendi yaşantısı yoluyla istedik müziksel davranış kazandırmada birinci de-
recede rol oynayan özne müzik öğretmenidir. Eğitimin ayrılmaz bir parçası olan müzik
dersi, bireyde istenilen davranış değişikliği meydana getirme sürecini eğitim ve öğretimin
yürütücüsü olan nitelikli müzik öğretmenleri ile gerçekleştirebilir.

Müzik öğretmeni kişisel özellikleri ile öğrencilere örnek ve rehber olurken, aynı zamanda sahip olduğu bilgi, beceri ve deneyimlerini en iyi şekilde öğrencilerine aktarmayı amaçlamalıdır. Müzik öğretmenin kişisel nitelikleri öğrencinin müzik dersine, okula ve müzik öğretmene karşı geliştireceği tutumun yönünü belirleyecektir. Bu kişisel niteliklerden bazıları hoşgörülü olma, sabırlı olma, açık fikirli olma, anlayışlı olma, cesaretlendirici olma, destekleyici ve sorun çözücü olma, güvenilir olma, güler yüzlü olma, şakacı olma, yeniliklere açık değildir. Bu özelliklerin istedik yönde sergilenmesi okulda olumlu bir atmosferin yaratılmasına, sınıfa uygun bir eğitim ortamının oluşmasına ve dersin daha verimli olmasına neden olacaktır (Akbulut 2006).

Müzik dersi öğretim programının temel yaklaşımı

Milli Eğitim Bakanlığı, mevcut ilköğretim müzik dersi öğretim programları 2006 yılında yeniden düzenleniş ve programın temel felsefesine öğrenci merkezli bir anlayışı içeren yapılandırmacı bir yaklaşım kaynaklık etmiştir. Yapılandırmacı bir yaklaşıma göre düzenlenen İlköğretim Müzik (1-8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı'nda 2007-2008 öğretim yılından itibaren uygulamaya koymuştur.

Yapılandırmacı anlayış, öğrenci merkezli bir anlayışa dayanmakla birlikte, öğrencinin yeni bir bilgiyi ve beceriyi, daha önce edindiği bilgi ve beceriler ile birleştirmesi, yorumlaması ve yaşamına katması ilkesine dayanır

Yapılandırmacı öğrenme teorisi bilginin birey tarafından zihinde aktif bir şekilde ön bilgileriyle ve önceki deneyimleriyle ilişkilendirilerek yapıldığını iddia eder (Anderson 1992; Ausubel vd. 1978; Bodner 1986, Akt. Köseoğlu ve Bayır 2011). Bu teoriye göre önceki ilişkilendirmeler nedeniyle zihindeki mevcut bilişsel yapılar bireylerin yeni olayları algılamalarını ve yeni oluşturacakları bilişsel yapıları etkilemektedir. Zayıf bir bilişsel yapının, yeni bilgilerin zihinde yapılandırılma sürecini etkilemesi ve böylece yeni bilginin anlamlı olarak yapılanamaması kaçınılmazdır. Bu durum bireyin akademik başarısının yanı sıra bilgiyi günlük yaşamında kullanabilmesini de etkileyecektir (Tsai ve Huang 2002, Akt. Köseoğlu ve Bayır 2011:108).

Yapılandırmacı öğrenme teorisince oluşturulmuş müzik eğitiminin önemi; öğrenmenin, öğrencilerin soru soran ve problemleri çözen, onların müzisyenler olarak süren çalışmalarında öğretmen merkezli eğitim aracılığıyla öğrenmek istedikleri şeyi uyguladıkları aktif bir süreç olduğunun gösterilmesidir. Bu ifade, bu ideallerle inşa edilmiş müzik sınıflarının, geleneksel yöntemlerle çevrili sınıflardan daha iyi olduğunu söylemek değildir. Aksine; öğrenme ve öğretmedeki yapılandırmacı perspektif; bağımsız müzisyenler olarak müzikal beceri ve bilgileri edinmede ve bu becerileri uygulamada öğrencilere yardım etmek için geleneksel öğretmen merkezli öğretim metotları ile birlikte eş zamanlı gidebilir (Aksu 2015: 36).

Kavram

Kavramlar eşya, olgu, olay ve durumların benzerliklerine göre gruplandırıldıktan sonra bu gruplara verilen adlardır (Kılıçoğlu, 2011).

Kavramlar bilgilerin yapı taşlarıdır. Kavramlar arası ilişkilerden doğan bilgiler, bilimsel bilgilerdir. İnsanlar özellikle çocukluktan itibaren kavramları, kavramların adlarını (sözcükleri) öğrenmeye başlar, onları sınıflandırır ve kavramlar arası ilişkileri kurarak yeni bilgileri keşfeder. Kavramlar bir binayı oluşturur gibi bilgilerin üst üste eklenmesiyle oluşurlar. Bu yüzden de öğrencilerin akademik başarılarındaki en büyük rol, kavram öğretimine aittir (Çaycı ve diğerleri, 2007).

Ülgen (2001:101-108) kavramın özelliklerini aşağıdaki şekilde sıralamaktadır.

1. Kavramlar, insan tecrübesine dayalı olarak zaman içinde değişirler,
2. Obye ve olayların algılanan özellikleri bireyden bireye değişebilir.
3. Kavramın orijinali vardır. Kavramın orijinali, kavramın bireyin düşüncelerindeki ilk oluşumdur.
4. Kavramların bazı özellikleri, bazen birden fazla kavramın üyesi olabilirler.
5. Kavramlar objelerin ve olayların hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenebilen özelliklerinden oluşurlar.
6. Kavramlar çok boyutludur.
7. Kavramlar kendi içlerinde özelliklerine uygun belli ölçütlere göre gruplanabilirler.
8. Kavramlar dille ilgilidir. Her kavram bir sözcükle ifade edilir.
9. Kavramların özellikleri de kendi içinde birer kavramdır.

Özlem (1996 Akt. Yükselir 2006:15) kavramların anlamlarına göre kavram türlerini aşağıdaki gibi sınıflandırmaktadır:

1. Somut ve soyut kavramlar
2. Genel ve tekil kavramlar
3. Kolektif ve üleştirimsel kavramlar
4. Açık ve seçik kavramlar
5. Olumlu ve olumsuz kavramlar

Kavramların öğretimi gerçekleşmeksizin, üst düzey öğrenmelerin gerçekleşmesinde problemler yaşanmaktadır. Bu durum kavram öğretimini daha da önemli hale getirmektedir (Aydın ve Balım, 2007). Ancak konu öğretiminin her şeyden çok önemsendiği, problem çözmeye ve bilimsel süreç becerilerin ön planda tutulduğu, bilimsel bilginin özellikleri ve nasıl geliştiğinin ihmal edildiği öğretim uygulamaları devam etmektedir (Karakaş, 2009; Kattaula, Verma ve Martin – Hansen, 2009; Akt. Çil ve Çepni, 2012).

Malatyalı ve Yılmaz (2010) özellikle kavramların öğrencilere öğretilmesinde, öğretmenin önemine değinmekte ve kavramların anlamlarının tam olarak öğrenilebilmesi için tek bir öğretim yöntemine bağlı kalmaksızın değişik öğretim yöntemlerinin kullanılmasının şart olduğunu, öğretmenin öğrencide kavram oluşma sürecinin nasıl ve hangi du-

rumlarda gerçekleştirdiğini bilmesi gerektiğini, günümüz bilgi çağında sürekli yeni bilgiler üretildiğinden öğrencilerin bu gelişmelere ayak uydurabilmeleri için kavramsal temel bilgileri kazanmalarının önemli olduğunu, öğrencilere kavram öğretirken kavramı anlatan en iyi örneklerin verilmesinin gerekliliğini vurgularlar.

Ayrıca kavram öğretiminde değişik öğretim yöntemlerinin kullanılabilceğini, kavramların davranışçılığa dayalı geleneksel sunuş yoluyla öğretim yaklaşımıyla veya yapılandırmacı öğrenme kuramına dayalı buluş yoluyla öğrenme yöntemi ile öğretilbileceğini ve ilköğretimin ilk yıllarındaki alt yaş gruplarında ve yüksek düzeyde düşünme becerisi yeterince gelişmemiş öğrencilerin bulunduğu sınıflarda sunuş yoluyla öğretim yönteminin kullanılmasının uygun olduğunu belirtmektedir (Aksu, 2015:37).

Müzik dersinin bu işlevlerini yerine getirmesinde öğrencinin müzik dersi ve müzik öğretmenine ilişkin algılarının belirlenmesi önem taşımaktadır. Müzik dersine ilişkin algıların belirlenmesiyle dersin öğretme-öğrenme ortamı, işleniş ve kazanımlarına ilişkin ipuçlarının yakalanarak dersin öğrencinin yaşantısındaki yeri açıklanabilir. Müzik öğretmenine ilişkin sahip olduğu ya da sahip olması beklenen nitelikleri öğrencinin gözünden görülebilir (Tez ve Aydıner, 2016:424).

Yöntem

Çalışma nitel araştırma yoluyla yapılmıştır. “Nitel araştırma, teori oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır”(Yıldırım, 1999: 10). “Nitel araştırmacılar, belli bir konu ile ilgili araştırma yaparken o konunun ‘ne kadar’ ya da ‘ne kadar iyi’ olduğunu öğrenmekten çok daha geniş bir bakış açısı elde etmek isterler”(Büyüköztürk..vd., 2011: 254).

Çalışma Grubu

Çalışmaya 2017-2018 eğitim öğretim yılının bahar döneminde İzmir Selçuk Şehit Ömer Halis İMKB Anadolu Lisesi ve İsa Bey Ortaokulu’nda öğrenim gören 210 gönüllü öğrenci katılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Veriler, öğrencilere “müzik öğretmeni” kavramına yönelik bilişsel düşüncelerini ortaya koymak amacıyla Kelime İlişkilendirme Testi (KİT) uygulanarak elde edilmiştir. KİT “insanların kavramlar arasında oluşturduğu ilişkileri ortaya çıkarmak için tasarlanan bir yöntemdir. Öğrencilerin bilişsel yapısını ve bu yapıdaki kavramlar arası bağları yani bilgi ağını çözümlemek” amacıyla uygulanmaktadır (Sözeri, 2016). Bu araştırmada kavram olarak “müzik öğretmeni” kavramı seçilmiştir. “müzik öğretmeni” kavramı müzik eğitimi alanında uzman iki araştırmacının görüşlerine başvurularak anahtar kavram ola-

rak seçilmiştir. Uygulama esnasında öğrencilere KİT hakkında açıklamalar yapılmış ve 1 dakikalık süre içerisinde anahtar kavram ile ilişkili olduğu düşünülen cevap kelimeleri yazmaları ve son olarak da ilgili bir cümle kurmaları istenmiştir. Böylece öğrencilerin sadece anahtar kavramla ilgili çağrışım yapan cevap kelimeleri bulmalarının yanı sıra aynı zamanda ilişki kurmaları da sağlanmıştır. Aşağıda KİT'e ait bir örnek verilmiştir.

Anahtar Kavram	Cevap Kelime
Müzik öğretmeni
Müzik öğretmeni
Müzik öğretmeni
Müzik öğretmeni
Müzik öğretmeni
Müzik öğretmeni
İlgili cümle

Veri Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. “içerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır” (Yıldırım ve Şimşek,2006: 227). Verilerin analizinin ilk aşamasında; araştırma sonucunda anahtar kavrama ilişkin elde edilen cevap kelimeler ayrıntılı olarak incelenmiştir. Aynı cevaplanan kelimeleri çoktan aza doğru alt alta yazılmıştır. İlişkisiz bulunan, diğer cevap kelimeleriyle ilişkisi olmadığı düşünülen kelimeler ve 1 kez tekrarlanmış olan kelimeler değerlendirmeye dahil edilmemiştir. Değerlendirmeye alınan anlamlı cevap kelimelere ilişkin 7 kategori belirlenmiştir. Belirlenen bu 7 kategori içindeki cevap kelimeleri, bu kelimelerin tekrarlanma sıklıkları ve frekans değerleri tablolar halinde sunulmuştur.

İkinci aşamada, cevap kelimelerden yola çıkılarak kurulan ilgili cümlelerin seçiminde, bulunduğu kategoriyi en doğru şekilde temsil etmesi ve cümlelerin anahtar kavrama ilişkin bilimsel bilgiler içeriyor olmasına dikkat edilmiştir. Öğrencilerin cevap kelimeleri doğrultusunda oluşturdukları ilgili cümlelerden örnekler verilmiştir.

Geçerlik

Genel anlamda “geçerlik” araştırma sonuçlarının doğruluğunu konu edindir. Yıldırım ve Şimşek (2013:290)’e göre, nitel araştırmalarda geçerlik araştırmacının araştırdığı olguyu olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir (Kirk ve Miller, 1986).

Araştırmanın geçerliğini sağlamak amacıyla veriler kodlanmış ve kategoriler belirlenmiştir. KİT’ten elde edilen verilerin kodlanması ve kategorilerin belirlenmesinde, cevap

kelimeler, cevap kelime sayısı ve ilişkili cümleler analiz edilerek belirlenmiştir. Tablolar halinde sunulan kategorilerde cevap kelimelerin frekansları hesaplanmıştır.

Güvenirlilik

Araştırmanın güvenirliliğini sağlamak amacıyla; anahtar kavramın belirlenmesinde, cevap kelimelerin kodlanmasında, cevap kelimelerden yola çıkılarak kategorilerin belirlenmesinde, kategorileri temsil ettiği düşünülen ilgili cümlelerin seçilmesinde iki araştırmacının görüşüne başvurulmuştur. Güvenirlilik için; $[Görüş\ birliği / (Görüş\ birliği + Görüş\ ayrılığı) \times 100]$ formülü ile hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). İki araştırmacı arasındaki ortalama güvenirlilik katsayısı KİT için % 97 olarak hesaplanmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde, anahtar kavram için öğrenciler tarafından verilen cevap kelimeler; bu cevap kelimelere göre belirlenen 7 kategori; cevap kelimelerin kullanılma sıklığını gösteren frekans değerleri ve örnek ilgili cümleler yer almaktadır.

Tablo 1. Mesleki Donanım ve Pedagojik Tutum Kategorisine Verilen Cevap Kelimeler:

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları	
Mesleki Donanım ve Pedagojik Tutum	eğlenceli (105)	öfke (6)
	başarılı (37)	neşeli (5)
	huzur verici (19)	sempatik (5)
	öğretici (13)	becerikli (4)
	müziği sevdiren (12)	pozitif (4)
	enstrüman öğreten (10)	korku (4)
	ilgili (10)	yaratıcı (3)
	bilgili (10)	yol gösterici (3)
	yetenekli (10)	enerji (3)
	motive edici (9)	özverili (3)
	güler yüzlü (9)	çalışkan (3)
	sevecen (8)	şakacı (3)
	nazik (8)	hoşgörü (2)
	sakin (6)	disiplin (2)
	ilham verici (6)	ilham verici (2)
samimi (6)	dayak (2)	
Toplam kelime	32	
Toplam frekans	332	

Tablo 1’de görüldüğü gibi mesleki donanım ve pedagojik tutum kategorisine verilen cevap kelimeler 32 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanıma frekansı 332’dir. Elde edilen verilerin analizi sonucunda birinci kategoride öğrencilerin “müzik öğretmeni” anahtar kavramına verdikleri ilişkili cevaplar en yoğun olarak “eğlenceli” altında toplanmış ve baskın kategori olarak ortaya çıkmıştır (f=105). Daha sonra müzik öğretmeni kavramını en çok “başarılı, huzur verici ve öğretici (f:69)” kelimeleri ile ilişkilendirilmiştir. “Müzik öğretmeni” anahtar kavramın pedagojik açıdan olumlu olarak nitelendirildiği cevap kelimelerinin yoğun olduğu görülmektedir (toplam kelime 32, frekans 132). Bu kelimeler arasında en çok tekrar edilen kelimeler “eğlenceli (105), huzur verici (f:19)”, “müziği sevdiiren (f:12)”, “Motive edici (f:10)”, “ilgili (f:9)” dir.

Öğrencilerin bu kategoriye yönelik cevap kelimelerinden oluşturdukları cümleler aşağıdaki gibidir

K14. “Öğretmenimiz çok eğlenceli birisidir”.

K39. “Müzik öğretmenimiz ilgili birisidir”.

K8. “Müzik öğretmeni deyince aklıma yetenekli oluşu gelir”.

K103. “Müzik öğretmenim işinde başarılı bir insan”.

K12. “Müzik öğretmenleri beceriklidir”.

K52. “Müzik öğretmeni öğrencilere ilham vericidir”.

K5. “Müzik öğretmeni ruhun gıdası olan müziği bizlere öğretmek ve sevdirmek için vardır”.

K76. “Müzik öğretmeni müziği sevdiiren kişidir”.

Bununla birlikte az da olsa müzik öğretmenin pedagojik yaklaşımının olumsuz olarak değerlendirilebileceği ifadeler de bulunmaktadır (toplam kelime 3, frekans 12) . Bu ifadeler arasında “öfke (f:6), “korku (f:4), “dayak (2)” bulunmaktadır.

Öğrenciler tarafından müzik öğretmenin pedagojik yaklaşımının olumsuz olarak değerlendirildiği ifadelere ait cümlelerden bazıları:

K25 “Korku çünkü; müzik öğretmenimiz flüt çalamadığımızda kızıyor”.

K87. “Her gün beni döverdi”

K64. “sınıfta herkes flütü kafasına göre çalınca çok gürültü oluyor o zaman öğretmenimiz öfkeleniyor”.

Tablo 2. Müzik ile İlgili Bilişsel Özellikler Kategorisine Verilen Cevap Kelimeler:

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları	
Müzik İle İlgili Bilişsel Özellikler	nota (75)	mozart (20)
	şarkı (57)	mezzo forte (18)
	türkü (44)	nüans (17)
	sol anahtarı (32)	do majör (16)
	ritm (30)	dizek (15)
	yetenek (29)	klasik müzik (12)
	arpej (27)	melodi (12)
	vuruş (27)	diyez-bemol (11)
	beethoven (27)	do anahtarı (10)
	akort (26)	fa majör (10)
	müzik tarihi (24)	çokseslilik (9)
	forte (24)	uyum (9)
	detone (22)	bach (8)
	beste (21)	soprano (6)
	ölçü (21)	tenor (3)
	la minör (20)	bariton (3)
	allegro (20)	
	Toplam kelime	34
Toplam frekans	723	

Tablo 2’de görüldüğü gibi müzikle ilgili bilişsel özellikler kategorisine verilen cevap kelimeler 34 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı 723’dür. Bu kategoride öğrenciler “müzik öğretmeni” anahtar kavramını en çok “nota (f:75)”, “şarkı (f:57)”, “türkü (f:44)”, “sol anahtarı (f:32)”, “ritim (f:30)” ile ilişkilendirmiştir.

Öğrencilerin bu kategoriye yönelik cevap kelimelerinden oluşturdukları cümleler aşağıdaki gibidir:

K27. “Müzik dersinde türkü okumayı çok seviyorum”

K3. “Yeteneği geliştirmek için çalışmak gerekir. Sadece çalışmak da yetmez tabii... Tekrar etmek çabalamak lazım. Yetenek herkeste vardır fakat onu geliştirmek önemlidir”.

K44. “Müzik öğretmeni vuruşlara önem veren bir öğretmendir”.

K88. Müzik öğretmeni notaları öğretir”.

K91. “Gitarıda fa majör bare ile basılır”

K58. “Sol anahtarı ile kapı kilidi açamazsınız”.

K9. “Mozart ve Beethoven klasik müzik yapırlar”

Tablo 3. Enstrüman ve Ses Kategorisine Verilen Cevap Kelimeler:

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları
Enstrüman ve ses	sesi güzel (57)
	flüt (55)
	müzik aleti (50)
	gitar (50)
	piyano (38)
	çalğı çalan (24)
	melodika (17)
	bağlama (15)
	keman (11)
	bateri (10)
	kaval (8)
	klarinet (8)
	darbuka (7)
	def (6)
	bardak (5)
	yan flüt (5)
davul (3)	
Toplam kelime	17
Toplam frekans	369

Tablo 3’de görüldüğü gibi enstrüman ve ses kategorisine verilen cevap kelimeler 17 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı 369’dur. Bu kategori incelendiğinde öğrenciler “müzik öğretmeni” anahtar kavramını büyük oranda, “ses güzelliği (f:55)” ile nitelemişlerdir. Öğrencilerin “müzik öğretmeni” anahtar kavramını ilişkilendirdikleri enstrümanların başında *flüt (f:57) gelmektedir.*

Öğrencilerin bu kategoriye yönelik cevap kelimelerinden oluşturdukları cümleler aşağıdaki gibidir. K2. “Sesi karşiki dağdan duyulur, sesini duyunca doğa kendini bahara döndürür. O’nun sesi şifa gibi duyan huzur bulur”.

K7. “Müzik öğretmenim gibi piyanoyu güzel çalmayı çok isterdim”.

K11. “Müzik öğretmenim o kadar güzel şarkı söylüyor ki hepimiz büyüleniyoruz”.

K118. “Müzik öğretmenim gitar, flüt çalarak bize huzur verir”.

Tablo 4. Duyuşsal Özellikler Kategorisine Verilen Cevap Kelimeler

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları
Duyuşsal özellikler	sevgi (48)
	mutluluk (34)
	duygu (28)
	heyecan (22)
	hüzün (17)
	coşku (10)
Toplam kelime	6
Toplam frekans	159

Tablo 4’de görüldüğü gibi duyuşsal özellikler kategorisine verilen cevap kelimeler 6 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı 159’dur. Bu kategoride öğrencilerin “müzik öğretmeni” anahtar kavramına ilişkilendirdikleri duyuşsal özellikleri “*sevgi (f:48)*”, “*mutluluk (f:34)*”, “*duygu (f:28)*”, “*heyecan (f:22)*”, “*hüzün (f:17)*”, ve “*coşku (f:10)*” ile nitelendirmişlerdir.

Öğrencilerin bu kategoriye yönelik cevap kelimelerinden oluşturdukları cümleler aşağıdaki gibidir

K101. “Müzik öğretmenimin derslerinde çok mutlu ve coşkulu oluyorum”

K15. “Şarkılarda duygular yer alır”

K51. “Müzik öğretmenim mutluluk ve hüznü öğrettiği şarkılarda bize yaşıyor”

K29. “Müzik öğretmenim sevgi ile ilgili şarkılar öğretir”

K31. “Okul korosunda yer alarak heyecanımı yenmeyi öğrendim”

K93. “Müzik öğretmenimiz bize müzikle birlikte hayattaki acıları, eğlenceleri, mutlulukları öğretir.”

Tablo 5. Milli Değer Kategorisine Verilen Cevap Kelimeler

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları	Kategoriye Ait Toplam Frekanslar
Milli Değer	İstiklal marşı (71)	
Toplam	1 kelime	F 71

Tablo’5’de görüldüğü gibi, millî değer kategorisine verilen cevap kelimeler 71 adettir.

Öğrencilerin milli değer kategorisine verdikleri tek cevap kelimesi “*İstiklal Marşı (f:41)*” dir.

Öğrencilerin bu kategoriye yönelik cevap kelimelerinden oluşturdukları cümleler aşağıdaki gibidir

K1. “Müzik öğretmenimiz her Pazartesi ve Cuma günü İstiklal Marşı’nı okula söylettirir.

K20. “Müzik öğretmeni bizim sınıfa İstiklal Marşı’nın notalarını öğretti”

K49. “İstiklal Marşı’nı öğretmenimiz piyano ile çalıyor”

K50. “İstiklal Marşı’nı söylemek zor”.

Tablo 6. Popüler Müzik Yarışmaları Kategorisine Verilen Cevap Kelimeler

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları
Popüler Müzik Yarışmaları	o ses türkiye (61)
	yarışma (33)
	star (10)
Toplam kelime	3 kelime
Toplam frekans	104

Tablo 6’da görüldüğü gibi popüler müzik yarışmaları kategorisine verilen cevap kelimeler 3 adettir. Bu kelimelerin toplam kullanılma frekansı 104’dür. Bu kategoride öğrencilerin “müzik öğretmeni” anahtar kavramı ile ilişkilendirdikleri cevap kelimeler “o ses Türkiye (f:61)”, “yarışma (f:33)”, “star (f:10)” dir.

Öğrencilerin bu kategoriye yönelik cevap kelimelerinden oluşturdukları cümleler aşağıdaki gibidir:

K18. “Gökçe öğretmenimiz (Müzik öğretmeni) O Ses Türkiye’ye katıldı”.

K73. “Televizyondaki yetenek ve müzik yarışmalarını izlemeyi seviyorum”.

K74. “Müzik öğretmenimi star gibi televizyonda gördüm. O’nun öğrencisi olduğum için çok şanslıyım”.

Tablo 7. Müzik Aktivitesi Kategorisine Verilen Cevap Kelimeler

Kategori	Kategoride Yer Alan Kavramlar ve Frekansları
Müzik aktivitesi	etkinlik (23)
	konser (19)
	kurs (18)
	sahne (9)
Toplam kelime	4 kelime
Toplam frekans	69

Tablo 7’de görüldüğü gibi müzik aktivitesi kategorisine verilen cevap kelimeler 4 adettir. Bu kelimelerin kullanım sıklığı ise 69’dur. Öğrencilerin “müzik öğretmeni” anahtar kelimesine yönelik müzik aktiviteleri ile ilişkilendirdikleri cevap kelimeler “Etkinlik (f: 23)”, “Konser (f:19)”, “Kurs (f: 18)”, “Sahne (f:9)” dir.

Öğrencilerin bu kategoriye yönelik cevap kelimelerinden oluşturdukları cümleler aşağıdaki gibidir:

K69. “Müzik öğretmenimizin sayesinde konser verdik”.

K102. “Konser çalışmalarından dolayı derslerden alınıyoruz”.

K201. “Hafta sonları müzik öğretmenimden gitar kursu alıyorum”.

K42. “Öğretmenim sahneye çıkmam için beni cesaretlendirdi”.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın ilk kategorisinden elde edilen sonuçlara göre, ortaokul ve lise öğrencilerinin en yoğun olarak ilişkilendirdiği cevap kelimesi “eğlencedir”. Ses eğitimi, kulak eğitimi, kuramsal müzik bilgileri eğitimi, çalgı eğitimi ve zevk eğitimi müzik dersinin kapsamı içerisindedir. Genel müzik eğitimi, kapsamında yürütülen müzik dersleri bu kapsamda yürütülür ve bireyin asgari düzeyde müzik kültürü edinmesini amaçlar. Müziğin soyut bir kavram ve belirli düzeyde müzik yeteneğine sahip olunması gerekliliği düşünüldüğünde, her bireyden yetenekli olması beklenemez fakat her bireyin müzikten zevk alması ve asgari düzeyde müzik kültürüne sahip olması beklenir. Bu sebeple müzik öğretmeni derslerinde zevk eğitimine yönelik uygulamalar yapması çok önemlidir. Öğrencilerin büyük oranda müzikle eğlenmeleri müziğin bir zevk aracı olarak içselleştirdiğini ve öğretmenlerin de derslerinde zevk eğitimine önem verdikleri görülmektedir. Müzik öğretmenlerinin zevk eğitimine yönelik ders etkinliklerinde müzisyenlik taraflarını da göstermeleri gerekir. Bu yüzden müzik öğretmenin aynı zamanda iyi bir icracı da olması gerekir.

Araştırmanın sonucu ile paralellik taşıyan bir diğer çalışma da Aydın (2016) tarafından yapılmış olan Ortaokul Öğrencilerinin Müzik Dersi ve Müzik Öğretmenine İlişkin Algılarının Metaforik Analizi isimli çalışmada öğrencilerin müzik öğretmeni ile ilgili en çok ürettikleri metaforun “eğlence” olduğu tespit edilmiştir.

Bu kategoride üzerinde durulması gereken bir diğer sonuç da öğretmenin olumsuz pedagojik yaklaşımından kaynaklı ilişkilendirmelerdir. Bu ilişkilendirilen cevap kelimeler “öfke”, “korku” ve “dayak” tır.

Her ne kadar araştırma sonuçlarının küçük bir kısmını kapsasa da bu olumsuz yaklaşım içeren ifadeler sanat eğitimi ile bağdaşmamalıdır. Çünkü sanat eğitimi bireyin dengeli bir bütün olarak gelişimine katkı sağlamayı amaçlar. Ayrıca müzik dersleri hangi düzeyde yapılırsa yapılsın öğrencinin bedensel ve ruhsal olarak rahat olması gereken bir derstir. Sebebi her ne olursa olsun gergin bir zihin ve beden müzik dersinden zevk alması mümkün değildir. Bu yüzden burada öğretmene çok önemli bir görev düşmektedir. Müzik öğretmeni derste her öğrencinin becerisine uygun müziksel etkinlikler yapmalı, öğrencileri müzik yeteneğine kategorize etmemelidir.

Tablo 2’den elde edilen sonuca göre; öğrencilerin müzik dersinde aldıkları eğitimin sonucunda müziğe yönelik bilişsel düzeyleri ile ilgi “nota”, “şarkı” ve “türkü” en çok

ilişkilendirilen cevap kelimelerdendir. Öğrencilerin müzik öğretmenleri sayesinde nota öğreniyor olmaları bu dersin amaçlarına ulaşıyor olduğunu göstermektedir. Uçan (2005)'a göre müziksel beceriler, müziksel işitme okuma yazma, çalgı çalma, şarkı söyleme, müzik dinleme, müzik yaratma.. gibi becerileri kapsamaktadır. Müziksel işitme okuma yazma becerisi de kendi içinde müziğin nota ile okunması, müziğin notaya aktarılması gibi becerileri içermektedir (Gordon,1985). Dolayısıyla öğrencilerin derslerinde nota öğreniyor olmaları bilişsel becerilerin gelişmesine olumlu yönde yarar sağlamaktadır.

Tablo 3'den elde edilen sonuca göre; öğrenciler müzik öğretmenini farklı enstrümanlarla ve sesinin güzelliği ile ilişkilendirmiştir. Öğrenciler büyük oranda müzik öğretmenini flüt enstrümanı ile nitelemişlerdir. Ülkemizde halk arasında flüt olarak bilinen bu enstrüman, orta öğretim ve liselerde öğrenim gören öğrencilerin genel olarak müzik derslerinde öğrenmek üzere karşılıklarına çıkmaktadır (Karataş ve Kılıç,2017; Önal ve Aydoğan,2012; Kurtaslan ve Delikara:2012). Öğretmenlerin, fiyat olarak ailelerin ekonomik anlamda bütçelerini zorlamaması, ses çıkarırken yormaması ve kolay taşınması nedeniyle bu enstrümanı tercih ettikleri düşünülmektedir.

Tablo 4'den elde edilen sonuçlara göre, öğrenciler müzik öğretmenini “*sevgi*” ile ilişkilendirmişlerdir. Öğrencilerin müzik öğretmenini dolayısıyla müzik dersini seviyor olmaları derse olan ilgilerini, öğrenme isteklerini, yaratıcılıklarını olumlu yönde etkileyecektir. Öğrencinin müzik dersiyse, kendisiyle ve öğretmen vb. ile ilgili tecrübeleri, beklentileri ve düşünceleri; müzik dersine yönelik olumlu ya da olumsuz tutumların gelişmesine yol açar (Öztürk ve Kalyoncu, 2014). Araştırmaya benzer bir çalışmada Noyan (2012:16)'ın Müzik Dersinin Müzik Beğenisine Göre İlköğretim Öğrencileri Üzerindeki Olumlu Olumsuz Etkilerinin Araştırılması'na yönelik yapmış olduğu çalışmadır. Çalışmada, ortaöğretimde okuyan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun müzik dersini sevdiği, dersin öğrenciler üzerinde olumlu etkilerin olduğu ve ders saatinin öğrenciler tarafından yetersiz bulunduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 5'den elde edilen sonuçlara göre, öğrenciler müzik öğretmenini “*İstiklal Marşı*” ile ilişkilendirmişlerdir. Öğrencilerin milli değerlerimizden birisi olan istiklal marşımızı müzik öğretmeniyle ilişkilendirmesi çok doğal karşılanmıştır. Çünkü, bir ulusun birlik ve beraberliğini simgeleyen şeylerden birisi milli marşlarıdır. Her birey milli marşını bilerek ulusuna olan bağlılığını ifade etmiş olur. O nedenle okullarımızda müzik derslerinde öğretmenler tarafından gerek kulaktan gerekse notayla ilk öğretilen marş, milli marşımızdır. Araştırmaya katılan öğrencilerin de müzik öğretmeni ile İstiklal Marşı'nı ilişkilendirmeleri doğal karşılanmıştır.

Tablo 6'dan elde edilen sonuçlara göre, öğrenciler müzik öğretmenini “popüler müzik yarışmaları” ile ilişkilendirmişlerdir. Günümüzde popüler kültürün bir parçası olan pop müzik yarışmaları, gerek televizyon kanalları gerekse kurumlar aracılığıyla yapılmaktadır. Müzik öğretmenleri de yeteneklerini ya da hayallerini sergilemek amacıyla popüler müzik yarışmalarına katılmaktadırlar.

Tablo 7'den elde edilen sonuca göre; öğrencilerin müzik dersinde aldıkları eğitimin sonucunda müzik aktivitelerine yönelik “*etkinlik*”, “*konser*”, “*kurs*” ve “*sahne*” en çok

ilişkilendirilen cevap kelimelerdendir. Müzik öğretmenleri derslerde enstrüman eğitimi vermekte ve şarkılar öğretmektedirler. Derslerde çalışılan parçalardan oluşan repertuarı önemli gün ve haftalarda sergilemektedirler. Önemli gün ve haftalara ait etkinliklerde yer almak müzik öğretmenin temel sorumluluklarındandır. Bunun dışında yılsonu etkinlikleri kapsamında düzenlenen konserlerde de öğrenciler öğrendikleri çalgıları ve şarkı repertuarlarını sergilemektedirler. Bu nedenle öğrencilerin “müzik öğretmeni” anahtar kavramına verdikleri cevap kelimeler birbiriyle uyumluluk göstermektedir.

Müzik öğretmeni sınıfta eğitimcilik yönünün yanı sıra sanatçılık yönünü de belirli bir düzeyde sergilemelidir. Çünkü profesyonel müzik kurumlarının olmadığı şehirlerde kaliteli müziği sunacak kişi müzik öğretmenidir. Bununla birlikte birden çok çalgıyı öğrencilerine tanıtılabilecek düzeyde icra edebilen müzik öğretmeni derste hem zevk eğitimi daha etkili yapacak hem de öğrencinin hayranlığını kazanacaktır.

Müzik öğretmeni, okullarda uygulanan müzik dersinin amacının toplumda ortak bir genel müzik kültürü oluşturmak olduğunu unutmamalıdır. Bu sebeple müzik derslerinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği programı uygulamalı ve öğrencilerin düzeyine uygun olmayan bilgilerden ve uygulamalardan kaçınmalıdır.

Genel müzik eğitimi kapsamında yapılan müzik derslerinde öğrenciler yetenekli yeteneksiz diye ayırt edilmemelidir. Müziğe ilgisi ve yeteneği olan öğrenciler ne kadar doğal karşılanıyorsa müzik yeteneği olmayan öğrenciler de doğal karşılanmalıdır. Müzik yeteneği az olan ya da olmayan öğrencilerin de müzik derslerinde faydalanabilecek şekilde öğretmenin dersi planlayabilmesi gerekir.

Müzik derslerinin rahat bir beden ve ruh hali ile gerçekleşmesi için müzik öğretmeni öğrencilerine katı bir tutumla yaklaşmamalı sevecen, neşeli, kibar vb. davranmalı aynı zamanda da müziğin bir disiplini gerektirdiğini anlatmalıdır.

Kaynakça

- Akbulut, E. (2006). Günümüz müzik eğitimcisi nasıl olmalıdır?, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (20), 23-28.
- Aksu, C. (2015). Yapılandırmacı temel müzik eğitiminde öğretmenin fonksiyonu ne olmalıdır? *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(21), 31-41.
- Aydın, G. ve Balım A. G. (2007). Fen ve teknoloji öğretiminde kullanılan kavramsal değişim stratejilerine dayalı örnek etkinlikler, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 54-56.
- Büyüköztürk, Ş.; Çakmak, K.E.; Akgün, Ö.E.; Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Çaycı, B.; Demir, M. K.; Başaran M. ve Demir, M. (2007). Sosyal bilgiler dersinde iş birliğine dayalı öğrenme ile kavram öğretimi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 619-630.
- Çil, E.ve Çepni, S. (2012). Kavramsal değişim yaklaşımı, doğrudan yansıtıcı yaklaşım ve milli eğitim bakanlığı ders kitabının bilimin doğası üzerine görüşler ve ışık

- Üniversitesi'ndeki kavramsal değişim üzerine etkileri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1089-1116.
- Gordon, E. (1985). Research studies in audiation: I. *Bulletin Council for Research in Music Education*, 84, 34-50.
- Karataş, Y. ve Kılıç, I. (2017). Ortaöğretim düzeyi müzik derslerinde kullanılan okul çalgıları ve bu çalgıların öğretiminde karşılaşılan sorunların incelenmesi, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (26), 565-601.
- Kılıçoğlu, G. (2011). *Sosyal bilgiler derslerinde kavramsal değişim metinlerinin kavram yanlışlarının giderme üzerine etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köseoğlu, F.ve Bayır, E. (2011). Kelime ilişkilendirme test yöntemiyle kimya öğretmen adaylarının gravimetrik analize ilişkin bilişsel yapılarının incelenmesi, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 107-125.
- Kurtaslan, H. ve Delikara, A. (Nisan, 2012). *Okul çalgıları dersi kapsamında verilen soprano blok flüt eğitimine yönelik öğrencilerin görüşleri*, X. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu, 25-27 Nisan, 930-941.
- Noyan, H. (2012). *Müzik dersinin müzik beğenisine göre ilköğretim öğrencileri üzerindeki olumlu olumsuz etkilerinin araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Önal, A.A. Ve Aydoğan, S. (2012). Bir sınıf çalgısı olarak blok flütün ilköğretim müzik dersi öğretim programını gerçekleştirebilmedeki yeterliliği, *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, 12(10):57-76.
- Öztürk, Ö. ve Kalyoncu, N. (2014). İlköğretim altıncı sınıf müzik dersi için bir tutum ölçeği geliştirme denemesi, *The Journal Of Academic Social Science Studies International Journal Of Social Science*, 25-II, 235-248.
- Tez, İ.ve Uygun, A. M. (2016). Ortaokul öğrencilerinin müzik dersi ve müzik öğretmenine ilişkin algılarının metaforik analizi, *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 417-455.
- Uçan, A. (2005). *Müzik eğitimi temel kavramlar- ilkeler- yaklaşımlar ve Türkiye'deki durum*, Evrensel Müzikevi, Ankara.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi, *Eğitim ve Bilim Dergisi (TED)*, 23(112), 7-17.
- Yılmaz, A., Güven, Ö. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin beden eğitimi dersi ve beden eğitimi öğretmeni kavramlarına yönelik algılarının çizme yazma tekniği ile incelenmesi, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi-ENAD*, 3(3): 55-77.
- Yükselir, A. (2006). *İlköğretim altıncı sınıf sosyal bilgiler programında geçen kavramların kazanımı ve kalıcılığında kavram analizi yönteminin etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Nurdan S. Erişim Tarihi: Şubat 2018, <https://prezi.com/dsku2nuw13hw/kelime-iliskilendirme-testi-kit/> .